

SEBŐK LÁSZLÓ

A tárna

(dramolett)

SEBŐK LÁSZLÓ (1951) Budapest

Szerda

Amikor advent második szerdáján, hajnali fél ötkor Tata megkérdezte, hogy tudja-e valaki, mi lehet az: *személyes krónika, de égítest és élőlény is egyben, a vége Ő*, akkor azt gondoltam, kezdődik a nap, ugyanúgy, ahogy máskor – az öregúr, a dédapám már megint keresztretjvényt fejt. Ám valami megváltozott, tompa zúgás töltötte be a szobát, és senki nem küldte el a francba Tatát, hogy hagyja még aludni. Csak ekkor tudatosult bennem, hogy nem otthon vagyok, nem az ágyamban ébredek, hanem egy kazánház öltözőjében húzom meg magam, és a lemezajtó túloldalán egy őrült vár rám – a fűtő.

Kedd

Ködös, nyirkosan hideg adventi idő volt, s akkor még nem sejtettem, hogy a Tiszt úr parancsára rövidesen ennyi rengeteg dolgot összehordok majd, mert kedden még nem ismertem a Tiszt urat. Tata keresztretjvényt fejtett hajnal óta, de ezt már írtam szerdán, azaz ma, de a Tiszt úr azt mondta, hogy az elmúlt két napra visszaemlékezve mindig írjam oda a papírra, hogy amiről szólok, mikor történt. Na, a zizegés, az újságpapír-zizegés kedden történt, annak a zajára ébredtem. Nem mondom, hogy nem voltam dühös, mert végre jól ki-alhattam volna magam, hisz korán kelek jószerével mindennap, mióta csak az eszemet tudom. Azóta, hogy anyám lelépett egy cirkuszossal, és otthagytott engem meg Deutsch apát a nagyapám, Apalajos házában. Igazából persze a Tata házában, mert első lakóként az öregúr költözött ide a feleségével. Mind ez kezdő vājár korában történt, a reményfoki bányanyitáskor – és nemzék akkor Apalajost. Ez az egyetlen gyermeke született Tatának, s belőle is bányász lett: Tata fia Lajos, a későbbi Apalajos, aki házasságot Borbála, a bányászok védőszentjének napján kötött a nagyanyámmal – és nemzék Dzsokit, Gyulát, Kázmért, Ármint, Öcsit és Arankát. Csak azért szakadt meg a gyermekek sora, mert Aranka születésekor meghalt Apalajos felesége, az én nagyanyám, akit ezért nem ismerhettem személyesen. Arankáról, az én drága anyámról sem tudok túl sokat, mert hároméves koromban lelépett egy cirkuszossal.

Jó volna azt állítani, hogy neve attól a naptól töröltetett a családi krónikából, de nem lenne igaz. Nevének említése többnyire felszította családom tagjai között a viszály régtől izzó parazsát, és azon a ködös, nyirkosan hideg adventi keddi reggelen – vagyis tegnap – ez a veszély megint valós fenyegetésnek tűnt. Tata a karosszékében ült a rejtvényűjságjával, és szokása szerint szidta a rejtvényyszerkesztőt: *Micsoda agyafúrt baromság ez megint: személyes krónika, de égítest és élőlény is együtt? Hát van ezeknek eszük?*

Szerda

Lehet, hogy elragadnak az indulataim, ezért elnézést kérek a Tiszt úrtól, de megviselt, hogy nem otthon, hanem egy kazánházban ébredek, mert valaki felgyújtotta a lakásunkat. Életünk színterét. Felégette, megsemmisítette a múltunkat. Én ettől teljesen kiakadtam, attól pedig még inkább, hogy Tata immár földönfutóként a kazánházban is ugyanazt a nyomorult keresztretjvényt akarta megfejteni, amivel már az előző nap is az idegeinkre ment. Mondtam

neki, hogy lépünk le innen, mert Apalajosnak már rég itt kéne lennie, és feltehetően azért nincs itt, mert történt vele valami. Éjjel, amikor megérkeztünk a kazánházhoz, azt mondta, hogy visszamegy megnézni, mi maradt a lakásunkból, aztán siet utánunk. De nem jött. Lehet, hogy útközben találkozott Deutsch apával, és összeveszték valamin. Előző nap is egyfolytában pöröltek.

Közvetlenül: amikor a Tiszt úr ezt a kitételt elolvasta, arra biztatott, hogy írjak részletesebben arról, min szoktak a felnőttek veszekedni. Ez nekem nem okozott nehézséget, mert eleget hallgattam őket.

Kedd

Apalajos szokás szerint előadta, hogy a régi időkben minden másképpen volt: *Azelőtt ért valamit a pénz* – ilyeneket mondott. Deutsch apa viszont úgy vélte, hogy soha nem volt azelőtt, vagy ha mégis, hát akkor is azelőtt volt jobb. *A világ ilyen* – jelentette ki –, *visszamenőleges hatállyal megszépül*. Deutsch apa filozofikus mondatokra volt képes az átmeneti alkoholmegvonás okozta kínjában. Ugyanis a reggeli vodkához – akárhogy szenvedett – tíz óra előtt nem nyúlt hozzá, így volt beállítva a napirendje.

Eközben a többiek, a család többi tagja – Dzsoki, Gyula, valamint Petya, aki én lennék – a reggeli cihelődéssel volt elfoglalva. Kázmér és Ármin bácsikámat azért nem említettem, mert bő tíz esztendeje odaveszték Reményfok városának utolsó bányarobbanásában. Öcsi nagybátyám pedig éjszaka a cimboráival üzletelt valahol a városban, s reggelig még nem ért haza. Nem így Gyula bácsikám, Apalajos másodszületett fia, a Reményfoki Bányász egykori focistája, ő ugyanis otthon volt, s azt kérdezte: *Hol a cipőm?* Válasz a kérdésre nem érkezett, mert Apalajos nehezményezte Deutsch apa megjegyzését a dolgok utólagos szebbé válásáról, ezért a maga kissé nyers modorában közölte: *Ebbe te ne ugass bele! Te itt egy senki, egy nulla vagy.*

Dzsoki bácsikám, Apalajos elsőszülöttje, szakképzett vájár, kalandor, kiugrott légiós, aktív őrző-védő szolgálati alkalmazott éppen a saját erőgépén gyúrt, és elérkezettnek látta az időt, hogy bekapcsolódjon a reggeli, elmefrissítő beszélgetésbe. *Dupla nulla* – jegyezte meg Deutsch apa társadalmi státusára utalva, és erősen nyögött a feje fölé húzott súly alatt.

Eközben Apalajos tovább szapulta Deutsch apát: *Jár a pofád és mérget fröcsögsz* – közölte. – *Miért nem tudsz már eltakarodni innen? A lányomat kitértad a házból, te meg itt maradtál a nyakamon.*

E mondat felkeltette az érdeklődésemet, mert új megvilágításba helyezte a családi história anyámra vonatkozó fejezetét. Lehet, hogy mégsem ő hagyott el engem és Deutsch apát, ahogy azt korábban tudtam? Ám Deutsch apa válasza minden kételyemet eloszlatta: *Kurva volt, de engem nem zavart. Azt tette, amihez értett. S ha jól tudom, maga üldözte el, pedig magának is adózott pénzben és természetben is.*

Kemény mondat – állapította meg a Tiszt úr –, *mit szóltak ehhez a többiek?*

Lehet, hogy mindezt csak én gondolom így – feleltem –, és csak most, utólag áll össze bennem a történet ilyen formában. Mindenesetre pillanatnyi csönd támadt, így még inkább fenyegető hangsúlyt kapott Gyula bácsikám kérdése: *Tata, bassza meg, nem látta a cipőmet?* Nem röhöghettem fel, nem voltam abban a helyzetben. Azt nem tudom, hogy a többiek mit gondoltak, de ők sem röhögtek. Tata pedig tökéletesen belefeledkezett a keresztretjvénybe, és inkább csak magának dűnnyögte: *Személyes krónika, de égitest és élőlény is egyben. A vége Ő.*

Azon a ködös, nyirkosan hideg adventi hajnalon a cipője után kutató Gyula nagybátyám Tata válla fölött belepillantott a rejtvényújságba, és közölte: *Nem Ő, hanem Ó a vége a dédapám megfejtetlen keresztretjvényosorának.*

Deutsch apa, talán hogy feledtesse az anyám és a nagyapám viszonyára utaló otromba megjegyzését, tréfálkozva megjegyezte: *Minden Ő, ha jó a vége.*

A szójátékkal azonban semmit nem ért el, mert Apalajos iszonyú halkán megkérdezte: *Mit mondtál a lányomról, te mocskok! Kimetszelek, ha nem fogod be a pofádat! Én szerettem a lányomat!*

Deutsch apa pedig ismét rosszul szólt: *Persze, hogy szerette, de a kelletnél is jobban.*

Megint csend lett, ám csak azért, hogy még erőteljesebben csattanjon fel Dzsoki nagybátyám hangja: *Kussoljatok már! Muszáj folyton a gyerek előtt? Nem lett volna muszáj folyton előttem, de ki törődött velem? Tata is megtette a maga észrevételét: *Senki nem tiszteli a kort, és senki sem tudja, mi az: személyes krónika, de égítest és élőlény is együtt. A vége Ó.**

A vége az lesz – okvetetlenkedett Deutsch apa –, hogy magát kigurítják ebből a házból. Ezekről vár tiszteletet – mutatott teátrális mozdulattal maga köré –, ezektől?

Az ezek legfőbbike, Apalajos ekkor kimért lett és módfelett modoros, mintha az esti tévéorozatban szerepelne: *Ezerszer mondtam már, Deutsch, hogy ne beszéljen így a Tatával.*

Deutsch apa persze rögtön megkérdezte, mi végre a magázás. *Bár – tette hozzá –, ha ez a művész iránti tisztelet jele, akkor rendben van.*

Még hogy művész – röhögött fel Dzsoki nagybátyám –, hallja ezt, fater? Amikor Jenő akotot rendelt tőle, rázta a farát, hogy giccset még pénzért sem, pedig az igazság az, hogy elitta az agyát, és nem tud már festeni, nőt különösen nem.

Művészi kvalitásai becsmérése hallatán Deutsch apa körbemutatott a lakáson, mely faltól falig, padlótól a mennyezetig valódi bányának tűnt. Festett tárnákkal, csillogó szénmezővel, s mindez Deutsch apa keze munkáját dicsérte. Nem győzte hangsúlyozni, hogy ő Domanovszky-tanítvány. Ám Dzsoki bácsikám is szeretett kekeckedni, és halkán megkérdezte: *No de kedves Deutsch, van itt nő?*

Igaz, ami igaz, nő valóban nem volt e műbányában, de hogyan is lehetett volna. A nagymamám meghalt, amikor anyámat, Arankát megszülte, és Aranka is rég lelépett innen. A fiúk pedig nem igyekeztek megnősülni. Éppen ezért rettentő igazságtalannak éreztem a megjegyzést. *Deutsch apát minden művészeti fórumon jegyzik – jelentettem ki. Ez persze nem volt teljesen igaz, de Dzsoki bácsikámat még e kis füllentés ellenére sem sikerült meggyőzőnm. Ragaszkodott a véleményéhez, miszerint minden hülyeséget összehordanak a művész úrról, de a lényeg, hogy link piás, le nem írják.*

Pontban tíz óra volt, és Deutsch apa, miként más napokon, kinyitotta a délelőtti szánt üveg vodkáját, s nem látszott különösebben elégedetlennel az életével.

Szerda

Utólag, kazánházi kölcsönpriccsemen tűnődve az élet dolgain, beláttam, igaz volt Dzsoki bácsikámnak, aki szerint a pia mindennek az oka. Az állandó védelem. Amikor már égett a házunk, Deutsch apa még akkor is csak azt hajtogatta, hogy ő ugyan el nem mozdul onnan, mert máshol épp olyan szar lenne. Mit bánja, ha porig ég a ház, nem kár érte, érte sem kár, ha pokolra kerül, mert már eddig is pokollá tettük az életét. Megjegyzése máskor szíven ütött volna, de akkor iszkoltam Apalajos után, aki már felnyitotta a pincébe vezető csapóajtót, a tűzvészből menekülés egyetlen lehetséges útját.

Egyébként a Tiszt úr erről azt mondta, hogy nem találják se a csapóajtót, se az alagút nyomát. Azt firtatta, miként lehetséges, hogy a pincén át távoztunk az épületből, de a kazánházba már az utcáról érkeztünk. Erre én addig egyáltalán nem is gondoltam. Csak az lehet a magyarázat, hogy a pánikszerű menekülés miatt nem emlékszem minden mozzanatra. A Tiszt úr azt mondta,

ezért jó, ha többször is papírra vetek mindent, mert így felidézhetek olyan dolgokat is, amikről már azt hiszem, hogy elfelejtettem őket. Azt ajánlotta, hogy a feljegyzéseimhez írjam oda, hogy amiről szólok, a nap melyik órájában történt. Megkérdeztem, hogy az eddigi feljegyzéseimet kiegészítem-e ezzel, de azt válaszolta, nem szükséges. Ha valamiért mégis fontos lenne, majd utólag meghatározzuk a történetek időpontját.

Kedd, kb. 10 óra

Dzsoki nagybátyám azon a ködös, nyirkosan hideg adventi napon kiváltképp a szíven viselte sorsom alakulását, mert a vodkájával foglalatосkodó Deutsch apára mutatva megjegyezte: *Feltölti magát a művész úr, csak így ne járj te is! Tanuld meg: az igazi művészet ebben a rohadt világban: életben maradni, és persze pénzt keresni. Mert ha pénzed van, mindened van. Egyszer a sok eszeddel készíthetnél nekem a számítógépeden egy tuti totókulcsot, akkor aztán belecsapnánk a jóba.*

Gyula nagybátyám, a Reményfoki Bányász kiérdemesült focistája azonban nem osztotta Dzsoki nagybátyám véleményét. *A totó hülyeség – mondta. – Adják-veszik a meccseket. Jobb a lottó. Ha van biztos szisztéma, egykettőre összekaparunk egy kis pénzt, aztán lelépünk innen! Viszünk téged is, Dzsokikám.*

Dzsoki nagybátyámat nem nyűgözte le a lehetőség. Megjegyzése földhözragadt szellemről árulkodott: *Rendben van, Gyulám, de hogy mégy el erről a lepratelepről? Cipőben vagy mezítláb?*

Gyula bácsikám elérte a célzást: *Rohadt légiós – horkant fel –, te raktad el a cipőmet!*

De hiszen már szögre akasztottad évekkal ezelőtt – évődött Dzsoki bácsikám. Deutsch apa azonban váratlanul véget vetett a cipőkeresésnek: Odakinn láttam az ajtókereten lógni. Gyenge vicc, beleesik az eső.

Téved, aki azt hiszi, hogy ezek után Gyula bátyám rohant a cipőért. Egy átlagos napon bizonyára így történt volna, ám ama végzetes napon, midőn népes családom romlása elkezdődött, Öcsi nagybátyám váratlan felbukkanása megakadályozta ebben. Öcsi – Apalajos ágán a legkisebb fiú – diadalmas kiáltással rúgta be a lakásajtót, és ordítva szólította a társaságot: *Nézzétek, mit hoztam! Hatalmas csomagot tolt maga előtt, egy újabb tétel árumintát – acélkéseket, étkészletet, mindenféle elektromos ketyerét – cipelt haza Jenő úrtól, bimbózó viszonteladói karrierjét építendő.*

Deutsch apa azonban Öcsinek is beszólt: *Na mi van, már te is lopsz? Mégsem Öcsi, hanem Dzsoki bácsikám ugrott a megjegyzésre. Kit nevezel tolvajnak, te mocsok? – kérdezte, és ismét felizzott köztük a korábban kirobbant s lassan már kihunyni látszó vita. Ennek lényege az volt, hogy Deutsch apa szerint Dzsokinak kár volt hazajönnie a légióból, mert itthon előbb-utóbb sirtre kerül a sötét ügyei miatt.*

Miféle ügyek? – kapta fel a fejét Apalajos.

Sötétek – erősítette meg Deutsch apa –, minden szart idehord ő is.

Természetbeni juttatás, amit összeszedek – mondta Dzsoki –, cserébe azért, hogy megvédjük a kereskedőket. Őrzök-védek, mint a Légióban. Most Jenő úr légiósa vagyok.

Ezt a nevet már hallottam – állapította meg Apalajos. – Lehet, hogy ott lenn, az alsó tárnában lakó nagyon szomorú fiatalembertől.

Szerda, 9 és 10 között

A nagyon szomorú fiatalember közölte, nemcsak azért nem maradhatunk nála, mert IDEGENEKNEK TILOS A BEMENET!, sokkal inkább azért, mert zavarjuk a munkájában. Az építészet megfagyott zene, és én kiolvasztom azt – állította.

Kottázza a bűgást, a kazán keltette falrezgéseket – mondta róla Apalajos, amikor Tatát és engem bekvártélyozott a fűtőházi öltözőbe. Akkor nekem is

derengeni kezdett valami: hiszen bennünket is *kiolvasztott* valaki a lakásunkból. Meglehet, hogy éppen ez a nagyon szomorú fiatalember, elég őrülnék tűnt hozzá. Igaz, az örületből Apalajosnak is kijutott. Időről időre alászállt a bányának megfestett lakásból az alant húzódó régi katakombába, bányavágatokba – szemet kutatott. Mániája volt, hogy van még kitermelhető szén Reményfok alatt. Deutsch apa pedig rendre felhívta Apalajos figyelmét arra, hogy a szénnek már bealkonyult, de mondandóját tegnap – Öcsi csomagjára célozva – azzal egészítette ki, hogy úgy látja, megérkeztek a városba a bennszülötteknek szánt üvegyöngyszállítmányok is.

Kedd, 10 óra 30 perc

És az üvegyönggyel együtt, ahogy az lenni szokott, megérkezett a tüzes víz is – vette vissza a szót és a vodkásüveget Deutsch apától Dzsoki bácsikám. – Mellesleg – jegyezete meg –, lesz itt olyan szénkorszak, hogy nem győzzük csillébe lapátolni a bankót.

A biztató jóvendölés Tatát is szóra bírta: *Hátha mégis úgy lehetne.* Szavajárása volt a veretes mondat, még a bányászszínikör *Bánk bán*-előadásaiból, amelyekben Simon bánként sokat ismételt refrénje volt.

Úgy lesz – erősítette meg Dzsoki –, Jenő úr ma vagy holnap eljön hozzánk, és ismerteti a részleteket.

Abban a pillanatban, akárcsak egy színdarabban, váratlanul megszólalt a bejárati csengő. Dzsoki bácsikám rohant ajtót nyitni, hogy lám, a főnök máris itt van, de ebben tévedett: kies hajlékunkba egy nő libbent be. Olyan nő, amilyenhez foghatót még sohasem láttam. Hófehér bundát viselt, szőke haja ragyogott, és Gyula nagybátyám eső áztatta cipőjét tartotta a kezében.

Kedd, 10 óra 32 perc

Nem éppen bányarém – csettintett a szőke nő láttán elismerően Deutsch apa.

Gyula nagybátyám tétován a cipők után nyúlt, de a jelenés hagyta azokat a földre koppanni. *Két éve már, hogy szögge akasztottam – rebegette a megbűvölt focista. De a nő nem törődött vele. Weisz Piroska vagyok – mondta –, a nyerteshez hivatalból kézbesítve. Bamba képet vághattunk, mert megkérdezte: Van itt valaki, aki rejtvényt fejt?*

A Tata – mondta Deutsch apa –, a vége A. Az öregúr a tolószékben.

Tata úr nyeresége vagyok – közölte Weisz Piroska. – Egy hétig élvezheti velem és általam a Jenő és társa hostessügynökség szolgáltatásait. Kalauza leszek a városban, megszervezem a programját, elkísérem vacsorameghívásokra, velem reprezentálhat a partikon.

És mindez mibe kerül? – kérdezte Apalajos.

A nyereség természetesen ingyenes – így Piroska –, egyébként naponta 75 ezer forint volna.

Nem lehetne pénzre váltani, esetleg vodkára? – kérdezte Deutsch apa.

Teát, kávét főzhetek, értek a koktélkeveréshez, s ha egy méltányos összegben megegyezünk, gyógymasszázst is adhatok, de nem hiszem, hogy erre itt sor kerülne – hangzott a válasz.

Tata reménykedve felsóhajtott: Hátha mégis úgy lehetne.

Lassan a többiek is ocsúdni kezdtek a Weisz Piroska okozta sokkból, és Dzsoki bácsikám nem minden célzatosság nélkül megkérdezte: *Szóval csak úgy kisorsolták, de akkor, ugye, annak járna, aki a rejtvényt hozta, tehát nekem.*

De én segítettem Tatának a rejtvényfejtésben – ellenkezett Gyula nagybátyám. Öcsi is beszállt a licitbe: Ha nem adom postára a megfejtést, akkor biztosan nem lenne itt Piroska.

Legyen a hölgy cserealap – javasolta Deutsch apa –, annak jár, akinek a többiek tartoznak ezzel-azzal.

Ostobaság – mondta Apalajos.– Ez egy ostoba reklámfogás. Petya, kis unokám, alászállok. Hozd ide a térképet, ma új vágatot nyitok.

S valóban úgy is tett, felemelte a konyhapadlóba simuló csapóajtót, és aláereszkedett föld alatti birodalmába, a házunk alól induló tárnába. Talán ha akkor Apalajos nem vonul el, másként alakul az események menete.

Kedd, 11 tájt, de még ebéd előtt

Mielőtt hajba kapnának, hogy kié vagyok, tisztázzunk valamit! – mondta Weisz Piroska. – Egy hétig tart a megbízatásom, ez idő alatt nekem mindegy, hogy Tatanak dolgozom, vagy ennek a szótlan számítógép-szakértőnek.

Ez utóbbi megjegyzésével rám célzott, mert látta, hogy mióta belépett a szobába, egyfolytában a komputeremen bütykölök. Zavaromban valami olyasmit makogtam, hogy a magam részéről szívesen lemondok Piroskáról Deutsch apa javára. Kedves, de szószátyár őszám(?) ezt sem hagyta kommentár nélkül: *Hiába, nem csak apa, Petya is csak egy van. De nem hiszem, hogy sikerülne a hölgy kegyét elnyernem. Mindazonáltal az érte indított versengés előtt tisztázni kell, hogy ki és miként szerezhethet a végelszámolásnál összesíthető pontokat.*

Mit hasonlítanánk össze? – kérdezte Dzsoki. – Az iskolai végzettséget?

A nyelvkészséget – javasolta Gyula bácsikám, és meglehetősen obszcén módon mutatta, mire gondol.

Szóval évődtek a bácsikáim, és tették a szépet a vendégünknek. Dzsoki bácsikám pedig az általam már unalomig ismert légiós kalandjait kezdte elősorolni, ezeket meglehetősen pontosan tudom idézni, de inkább eltekintenek tőle.

Szerda, 10 óra 30 tájt

A Tiszt úr azt mondta, hogy semmitől ne tekintsek el, ne szorítkozzam csak a lényegre, mert idő van, papír van, ő is ráér. Azt kérdezte még, hogy valóban olyan fiatal volt-e az a szőke nő, vagyis Weisz Piroska, mint amilyennek leírom, mert neki erről más információi vannak. De szerintem húsz évnél egy nappal se lehetett idősebb, és olyan jól nézett ki, hogy rajtam kívül mindenki csapta neki a szelet, még Tata is. Dzsoki bácsikám pedig légiós kalandjai felémlegetésétől remélte, hogy ugyanúgy révbe érhet, mint amikor egykoron Amerikába érkezett a Partizán nevű jugoszláv tankhajó fedélzetén.

Kedd, 11 óra 5 perc, Dzsoki belevág

Tudja, Piroska, két évet lehúztam Guyanában, Castelnau-daryben. Amikor elegendem lett, lesétáltam az erődből a kikötőbe, és potyautasként behajóztam a Partizán nevű jugoszláv tankhajóra. Pár nap múlva egy All Star feliratú melegítőben, hatvan centtel a zsebemben szálltam partra Baltimore-ban.

És persze meghódította Amerikát – mondta csipetnyi gúnyval a hangjában Piroska. Dzsoki bácsikám picikét megsértődött: Naná, hogy meghódítottam. A lábaimnál hevert egy fehérmájú, ötvenévesforma alkoholista konyhalány képében. De magát olyannak nézem, aki nem kíváncsi a részletekre. Igenis meghódítottam Amerikát. Ékszerboltot nyitottam New Yorkban.

Pajszerral – kottyantott közbe Deutsch apa. Dzsoki bácsikám szolid anyázással letudta a piszkálódást, és rendületlenül folytatta történetét.

Az ékszerbiznisz előtt rövid ideig a futballkirály Jimmy Mersichnél is dolgoztam mint esztergályos. Mersichet azért hívták futballkirálynak, mert csak akkor adott munkát, ha fociztál a New York-i Fradi nevű amatőr focicsapatban. Hát én életemben sok szart láttam, de ez mindent felülmúlt.

De mi köze ennek az ékszerbolthoz? – kérdezte Deutsch apa.

Ahhoz semmi – mondta Dzsoki nagybátyám –, az más történet.

És biztos azután kezdődött, hogy a New York-i Fradinál szögge akasztotta a cipőjét – állapította meg Weisz Piroska. Ám Dzsoki nagybátyám nem volt hu-

moránál: *Felejtsten el, kisasszony! Engem a rossz dumájával nem vesz meg. Ha dugni akar, lehet róla szó, de minden fakszni nélkül.*

Piroska nem sértődött meg. *Félreértik a helyzetet, fiúk – mondta. – Ez teljesen szexmentes munka. Egy hét együttlét. Csináljuk úgy, hogy kellemes legyen, de ha nem, hát nem. Aki viszont hozzám nyúl, az megnézheti magát, olyat kap tőlem.*

Ugye, hogy szükség lesz a késeimre – mondta Öcsi bácsikám.

Gyula bácsikám viszont Deutsch apát szidta: *Ez miattad van. Folyton piszkálsz az embereket.*

Ilyen a természetem – tárta szét a karját Deutsch apa. – Más lenne a helyzet, ha nem szüntetik meg az epebegyűjtő hivatalokat, akkor nem tennék epés megjegyzéseket. A khmer kultúrának ez az intézménye biztosította a társadalmi békét, az emberek közti jó viszonyt. Az epebegyűjtő hivatal szakemberei apró metszéseket ejtettek felebarátaik jobb oldalán, s az így képzett lyukon át rizszalmával leszívták az epét, amit a hivatal szabvány kórkorsójába köptek. Ebből ajzószer készült szerelmi és hadi célzattal.

Mi a fronton rumot kaptunk roham előtt – jegyezte meg Tata. Dzsoki bácsikám ehhez hozzátette, hogy rumért nem kell olyan messzire menni, mert biztos benne, hogy a művész úrnak is van spájzolt készlete. Deutsch apa nem tagadta, de elárulta, hogy Dzsoki bácsikám sem panaszkodhat a raktárkészletére, mert van ott minden: kávé, cigi, tört arany.

Na és, ha van – mondta Dzsoki bácsikám. – Kinek mi köze hozzá? Adósságtörlesztésként kapom. Nem ragaszkodom a pénzhez. A jelmondatom: Rugalmasság az elszámolásban!

Meg a leszámolásban – tromfolt Deutsch apa. – A nyakam rá, hogy ezt a nőt is Jenő úr küldte, a maffiózó főnököd.

Anyádnak főnöke – tiltakozott érthetetlen módon a gyanúsítás ellen Dzsoki bácsikám.

Piroska, aki Weisz – mutatkozott be a nyerevényünk –, és a feltételezés alaptalan. Engem az Élet szerkesztősége küldött.

Kedd, 11 óra 10 perc, Dzsoki folytatja

Piroska, ha magát az Élet szerkesztősége küldte, akkor azt is tudnia kell, hogy az Élet százszázalékos Jenő-érdekeltség – jegyezte meg Dzsoki bácsikám –, már pedig ő nem szórja a pénzt. Mondja csak, nem tartozik maga Jenőnek?

Neki nem, hanem a főnökömnek igen – felelt Piroska. – Ő egyébként a férjem öccse, vagyis a sógorom. Szívesen elszakadnék tőle is, az Élettől is – folytatta –, de nem megy, zálogban vagyok nála.

És ki tette zálogba? – kérdezte Deutsch apa.

A férjem – mondta Piroska –, mert elvitte az öccse motorra gyűjtött pénzét, és nem tudta megadni. De nem is nagyon akarta. Engem rábízott az öccsére, ő meg lelépett.

Miért nem ment utána? – kérdezett tovább Deutsch apa.

Nem hívott, hát maradtam.

A férje öccse marasztalta?

Marasztalt.

Mit mondott?

Hogy most én vagyok az ő motorja, az adósság fejében.

És túráztatja?

Mit csinál?

Berregteti magát?

Nem berregtet.

Én berregtetném.

Aztán miért tenné?

Mert jó fogás eshet magán. Megyünk egy kört? – kérdezte végezetül Piroskától Deutsch apa, ám a nyereménylány helyett Tata válaszolt:

Sehova nem megy, az én nyereményem! Jöjjön ide, kislány, úgy szeretném megszagolni. A szag a dolgok lényege, na meg a kéz. Mutassa a kezét!

Piroska, aki Weisz, Tata tolószékéhez lépett, és odanyújtotta a kezét.

Szép hosszú ujjai vannak – állapította meg a dédapám, dinasztiánk alapítója. – Régebben szerettem az ilyen kezeket. Én sosem a lányok seggét néztem meg, ha akartam tőlük valamit, hanem a tenyerüket. Elképzelve, hogy milyen érzés lenne, ha megfognák – tudja, hogy mire gondolok, ugye?

Jobb lesz, ha vigyáz Tatával – szólalt meg Öcsi bácsikám. – A kisujját nyújtja, és egyszerre mindent akar.

Nem nyújtottam én semmit – mondta Piroska –, csak megsajnáltam.

A szájalom rossz tanácsadó – jegyezte meg Öcsi bácsikám –, azzal semmi-re nem megy az életben. Terv kell, meg egy kis kezdőtőke, abból kijöhet valami. Nézze, ma hoztam ezt a biomodulátort. Lényegében egy magnó. Felteszi a fejhallgatót, lehunyja a szemét, ellazul, s amikor tényleg ellazul, a magnó bekapcsol, maga pedig pihen. Fél óra alatt nyolc órát. Ha ebből a szerkezetből eladok százat, továbbléphetek, aztán ha lesz pénzem, bérelhetem magát, s ha beválik mint munkaerő, akkor beveszem az üzletbe. Addig is használja nyugodtan a készüléket, pihentet, ebben a családban szüksége lesz rá.

Mutassa, hogy működik – adta meg magát Piroska.

Dőljön ide a kanapéra – mondta Öcsi bácsikám. – A hallgatót a földre tesszük, és bekapcsoljuk a készüléket. Mit hall?

Hogy helyezkedjem el kényelmesen, olyan helyen, ahol legalább fél óráig nem zavar senki.

Úgy van – mondta Öcsi bácsikám. – Lazítsa meg a ruháját, és feküdjön le, mert a fekvő helyzet elősegíti a képzelet szabad szárnyalását.

Hanyatt vagy hasra? – kérdezte Weisz Piroska.

Magára bízom – felelte Öcsi bácsikám. – Kihangosítom a magnót, hogy segíthessek. Lélegezzen mélyen és lassan. Mutatom a ritmusát. Minden egyes levegővétellel jobban ellazulunk – duruzsolta. – Mélyen, mélyebben. Most jó, érzi, hogy jó. Ernyed, elernyed. Zuhan alá, mint a Nap. Ez a tenger, mély, simogatóan hűs. Így jó, hagyja magát vezetni, és most útnak indulunk a belső világunkba, ahol minden lehetséges, ahol minden megtörténhet, nincsenek korlátok, s egyszerre kinn találjuk magunkat a szabadban.

Ám akkor megint megszólalt Deutsch apa, Öcsi nagybátyám hanghordozását utánozva: A fák közül előlép egy méltóságteljes alak. Öreg, de egyben hatalmas, és árad belőle a bölcsesség. Ő a bölcs személy, a benned lakó belső gyógyító, aki feltétel nélkül elfogad téged. Azt mondja, elnehezedik a bal lábad, most a jobb is. A bal karod szinte belesüpped Öcsibe, a jobb karod szintén.

Minek dumálsz bele, mondd! – mordult rá Öcsi bácsikám.

Csak azt ismétlem, amit már oly sokszor hallottam tőled az árubemutatódon – felelt Deutsch apa.

Ez tényleg igaz? – kérdezte nyereményhoszteszünk. Öcsi nagybátyám magyarázkodni próbált, hogy csak részben, de Piroska, aki Weisz, kijelentette, hogy akkor őt a relaxációs módszer egyáltalán nem érdekli. Öcsi nagybátyám sajnálkozott, ennek ellenére arra kérte Piroskát, hogy vegyen részt az esti termékbemutatóján, a bányászklubban tartják, remek nyereményekkel, ingyen vacsorával, de most mennie kell, s valóban elsielt.

Szerda, délután kettőkor

A Tiszt úr azt mondta, hogy ezt a fejezetet túlságosan elnagyoltam, mert nem derül ki, hogy mikor történt, ki mit csinált. Azt mondta, nem hiszi, hogy amiket leírok, ilyen szép egymásután következtek volna. Ebben igaza van a Tiszt úr-

nak, mert közben megebédeltünk, a szociális konyháról én hoztam el az ebédünket, a Tatáét, Apalajosét, Deutsch apáét és az enyémet. Nekünk ez járt. Apalajos azt mondta, hogy ilyen szempontból Reményfok még valóságos Eldorádó, mert faluhelyen akár fel is fordulhatnánk, ott senki nem törődne velünk. Szerintem máshol sem lenne különösebb bajunk, de ez a kérdés egyelőre nem aktuális, mert Tata egész biztos, nem megy sehova, s ha Apalajos nem jön értünk a kazánházba, akkor feltehetően öregotthonba kerül, én meg nevelőotthonba. Ez utóbbi lehetőség egyébként már korábban is szóba jött, általában akkor, amikor Apalajos és Deutsch apa valamiért különösen marták egymást. Kedden, azaz tegnap egy ideig úgy tűnt, hogy változhatnak a dolgaink. Weisz Piroska és Deutsch apa kezdték jól megérteni egymást.

Kedd, délután két óra után

Amikor Öcsi bácsikám felsült Piroskánál, és kilépett a házból, Deutsch apa azt mondta:

Na végre, ebbe a halandzsába megfájdult a fejem. Végem van, ha nem ihatok egy kortyot. Velem tart, Piroska?

Mióta itt vagyok, egyfolytában iszik – jegyezte meg Piroska.

Ebben téved – felelte Deutsch apa –, mert az imént egy pillanatra ledőltem, és csak a magnó hangjára ébredtem fel. Amúgy pedig inni kell, és kész. Kér egy kupicával?

Nemes lélek, csak reszket a keze. Hiszen lelocsolja magát! Ilyen kézzel nem lehet festeni! – állapította meg Piroska.

Attól tartok, hogy komoly, sorsfordító beszélgetés vár ránk – mondta némi cinizmussal Deutsch apa.

Nem most kezdődött – jegyezte meg Weisz Piroska –, hanem jóval előbb, amikor megjegyezte, hogy berregtetne engem.

Csak járt a szám. Úgy tűnik, nem csak a kezem reszket.

Mi még? – érdeklődött Piroska, aki Weisz.

Itt benn a szív a félsztől – mondta Deutsch apa. – Félelem a nőktől, a velük való foglalatosságtól. Nagypám, a Monarchia kiváló postatisztviselője pompás delnőt vett feleségül. Minden vasárnap elegánsan, méltóságteljesen vonultak végig a szabadkai korzón, mígnem az egyik séta során látja a nagypám, hogy éppen rablók fosztogatják a főpostát. Hivatali elkötelezettségtől vezérelve, és persze bátorságát bizonyítandó nagyanyámnak, azonnal a postahivatal ablakában termett, mire a rablók bentről lelőtték. Széttárt karokkal hanyatt zuhant a porba, éppen aranyfürtös kislánya és pompás asszonya lábai elé. A kalapja maradt meg, mert azt, mielőtt a rablók ellen vonult volna, a nagyanyámra bízta.

De nemcsak a nagypám, hanem apám vesztét is nők okozták. Snájdig ember volt, Pesten a Sanghaj mulató táncosai sokáig siratták. Még '44-ben is feltalálta magát. Munkaszolgálatos zsidóként a saját utcánkban szolgált egy buja kerekleánynak köszönhetően, aki még arra is ügyelt, hogy ne fáradjon el éjszakára. Atyám azonban félrelépett, így a sértett női önérzet egyenest Mauthausenbe deportáltatta.

Apám engem nagyanyámra hagyott, aki lánykori barátnéja révén egy zárdába menekített, ahol is nyilas razzia idején Márta nővér szoknyája alá bújtam. Hat éves lehettem, ő meg tán tizenyolc. Jó szaga volt.

Orrotomán, akárcsak az öregúr – jegyezte meg Weisz Piroska.

Megszaglászta? – kérdezte Deutsch apa. Majd a választ meg sem várva közölte: – Én is megtenném.

Inkább csak meséljen – csitította Piroska a felgerjedő Deutsch apát. – Nem hiszem, hogy valaha is bányász lett volna.

Amikor még voltam valaki – mesélte Deutsch apa –, sok főiskolás járt hozzám Pesten, mint afféle hírességhez, köztük volt Apalajos lánya, Aranka is.

Szabad volt, tudott szeretni, s mivel már akkor sem volt soha pénzem, itt meg kellett a nő a háznál, ideköltöztünk. Aztán Aranka elunta a vodkát, és elment egy erre turnézó cirkusszal Kanadába. Később kérte volna a gyerekeit, de Apalajossal úgy döntöttünk, kurvához nem adjuk.

Miért lenne kurva? – vetette közbe Piroska.

Elment, nem? Akkor meg kurva.

Van róla képe?

Nincs.

Engem lefestene? – folytatta a kérdések sorát Weisz Piroska.

Nem festek, csak szemet.

És jó így?

Minden szar, semmi se jó – összegezte világlátása lényegét Deutsch apa.

A lábam azért jó, ugye? – próbált rést ütni Deutsch apa nihilizmusán Piroska.

Az tényleg jó – egyezett bele Deutsch apa –, ráadásul kettő van belőle.

Annyi, amennyi – mondta Piroska.

Nem mondtam, hogy a kevesebb több volna – évődött Deutsch apa. S nekem, a kívülről úgy tűnt, románc szövődik a szénmezőkön. Piroska is valami hasonlót érezhetett, mert magabiztosan kijelentette:

Szerintem rá tudnám venni, hogy újra fessen.

Hogy csinálná? – kérdezte Deutsch apa.

Majd megmutatom – mondta Piroska –, de nem itt, mindenki előtt.

Hátha mégis úgy lehetne – sóhajtott Tata, ám hiába. Erőteljes kopogás után benyomult a házba Dzsoki bácsikám még a reggeli órákban beharangozott vendége, Jenő úr, az Élet főrézsvényese.

Szerda, délután 5-kor

Tegnap, kedden, azon a ködösen nyirkos vagy inkább nyirkosan ködös adventi napon, amikor családunk romlása elkezdődött, Jenő úr két kigyúrt, kopasz, fülhallgatós, foncsorozott szemüvegű, rágógumizó alakkal érkezett, s azt mondta:

Valóban fantasztikus helyszín, inspirálja a teremtő elmét, igazi bánya!

Deutsch dízajn – nyugtázta a dicséretet Deutsch apa –, stabil főték, karcsú dúcolatok, szép kilátás a frontfejtésre. Mindez sújtólégmentes kivitelezésben.

Az alkalmi tárlatvezetést klozetöblítés hangja zavarta meg Dzsoki nagybátyám jóvoltából, aki megneszelve, hogy fontos vendég érkezett, sietve a tetek mezejére lépett.

Jó reggelt, főnök – nyalintotta bársonyos nyelvvel –, mit szólsz hozzá, komplett bánya, igaz?

Jenő úr, az Élet főrézsvényese elégedett volt a látottakkal, s megjegyezte:

Akár már holnap termelhetünk.

Időközben Apalajos is a felszínre küzdötte magát, s diadalittasan mondta:

A Dreiszinger-pincében kuznyecki szén van, és mutatóban még egy kis reményfoki brikett is! Miután észrevette a kopasz, napszemüveges fiatalemberket, akik már felvették a rögtön lövünk pózt, megkérdezte:

Ezek meg mit parádéznek itt?

A főnökre vigyáznak, testőrök, mint én – magyarázta Dzsoki bácsikám. – Egyébként műgyűjtő – tette hozzá Jenő úrra utalva –, meg akarja venni a bányát.

Megnyitnám, uraim – helyesbítette az elhangzottakat Jenő úr –, óriási különbség. A talpuk alatt egykor értékes széntelep rejtőzött – mondta –, ami most már kevésbé értékes és kevésbé óriási, de még mindig lehet kezdeni vele valamit. Feltéve, ha ad hozzá az állam némi támogatást. S miért ne adna az állam? Hiszen bánya van, bányász van, mind munkanélküli. Ha dolgozhatnának, legalább nem ingyen kapnák a segélyt.

De ki akar idejönni bányásznak? – kérdezte Deutsch apa. – Senki – válaszolt rögtön a kérdésére.

Hát persze, hogy senki – ragyogott föl Jenő úr szeme. – Az a megoldás, hogy termelési jelentésekkel lássuk el központot. Adatokkal, kimutatásokkal, s aztán tartjuk a markunkat a támogatásért, mert ugye a bányá veszteséges, támogatás nélkül nem tud működni, s ha befuccsol, akkor megint nem lesz kenyér a bányászok kezében. Sok-sok bányászt veszünk fel papíron, ehhez kell az ifjú számítógép-virtuózt megnyerni az ügynek.

Na és az ellenőrzés? – vetettem közbe. – Csak ellenőrzi valaki, hogy mi folyik itt.

Az ellenőrt rám lehet bízni – közölte Jenő úr. – Bányá van, csak körül kell nézni. Még filmre is vesszük, hadd lássák a központban, hogy milyen remek bányát nyitottunk.

Végképp szerda

Így esett, hogy azon a ködös, nyirkosan hideg adventi napon az Élet főrézsvényese átvette az irányítást a családom felett. Apalajosból bányamester lett, a bácsikám, Dzsoki, Gyula és Öcsi termelésirányítónak léptek elő. Deutsch apa a tervosztályt kapta, én műszakvezető mérnöki állást nyertem, még Tata is pozícióba került, telephelyőrként. A szerződés szerint az aláírás napján járt az első havi pénzünk, és Jenő úr állta a szavát, úgyhogy semmi akadálya nem volt az ünneplésnek. A verekedés akkor tört ki, amikor Weisz Piroska felsikoltott, hogy valaki megfogta a seggét. Aztán valamelyik bácsikám azt kiabálta, hogy berobbant a tárna, a Deutsch apa tárnája, és részegen röhögött. Akkor már lobogva égett a házunk, és sietve szálltunk alá Apalajossal és Tatával a pincébe. Úgy volt, hogy akik még a házban maradtak, azok is jönnek utánunk, de egyelőre nem jöttek.

Ketten maradtunk a kazánház öltözőjében Tatával, aki hajnal óta zörgette az újságját, s amikor megkérdezte, hogy tudja-e valaki, mi lehet az: *személyes krónika, de égitest és élőlény is egyben, a vége Ó*, akkorra én már rég tudtam, hogy a megfejtés: *napló*, de nem mondtam meg, hogy egy darabig még azt hissem: kezdődik a nap, ugyanúgy, ahogy máskor. Mert én alapvetően jóérzésű fiú vagyok, beláthatná ezt a Tiszt úr is, s akkor nem gondolná, hogy én gyújtottam fel a lakásunkat. Csak tudnám, miért nem a fűtőt faggatja, akinek egészen biztos, hogy nincs ki a négy kereke. Ilyet mondani, hogy az épület megfagyott zene! És ő azon dolgozik, hogy kiolvassza azt.

